

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

JESENSKI ROK

EKONOMIJA

==== Izpitna pola 1 ====

Torek, 31. avgust 2004 / 60 minut

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik, svinčnik, radirko, ravnilo in žepni računalnik. Kandidat dobi list za odgovore.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar.

Ne obračajte strani in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na list za odgovore).

V tej izpitni poli je 30 vprašanj izbirnega tipa. Pravilen odgovor obkrožite in ga označite na listu za odgovore po navodilih na tem listu.

Poskušajte rešiti vse naloge. Zaupajte vase in v svoje sposobnosti.

Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

Navodilo: Pri vsakem od naslednjih tridesetih vprašanj je navedenih pet trditev, med katerimi je pravilna oziroma najbolj pravilna samo ena. Z nalivnim peresom ali kemičnim svinčnikom obkrožite črko pred trditvijo, ki je glede na vprašanje po Vašem mnenju pravilna. Če boste obkrožili napačno, več kot eno ali če ne obkrožite nobene, se šteje, da ste na vprašanje odgovorili napačno. Za vsako pravilno rešitev dobite 3 točke. Izbrano trditev označite enako tudi na priloženem (rdečem) listu za odgovore. Upoštevajte navodila za izpolnjevanje priloženega lista.

1. O tehnični delitvi dela govorimo, ko:

- A se proizvodne enote v družbi specializirajo na eno vrsto proizvodov,
- B izdelujejo v podjetju tehnično zelo zahtevne izdelke,
- C si delavci v proizvodnji izmenjujejo orodje in si pri delu pomagajo,
- D opisujemo tehnični in družbeni vidik proizvodnje,
- E se delavci v podjetju specializirajo za posamezne delovne operacije.

2. Temeljna ekonomska vprašanja vsake družbe so:

- A odločitve med proizvodnjo hrane in gradnjo avtoceste,
- B dileme med varčevanjem in porabo,
- C odločitve o tem, kaj in koliko, kako in za koga proizvajati,
- D iskanja odgovorov na to, kako najučinkoviteje uporabiti denar v državnem proračunu,
- E izbire med različnimi možnostmi pridelave hrane.

3. Peter je na obisku pri teti Magdi zadovoljil svojo potrebo po hrani z obloženimi kruhki. Tabela nam prikazuje gibanje mejne koristnosti obloženih kruhkov za Petra.

Količina (število obloženih kruhkov)	Mejna koristnost obloženih kruhkov
0	/
1	4
2	3
3	2
4	1
5	0

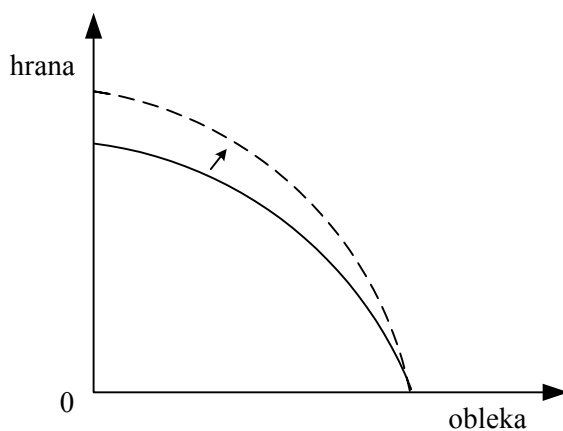
Petrova celotna koristnost po tretjem obloženem kruhku je:

- A 9
- B 7
- C 5
- D 3
- E 2

4. Ekonomičnost poslovanja tovarne oblazinjenega pohištva Zofa d. o. o. izračunamo tako, da primerjamo:

- A dobiček podjetja in stroške proizvodnje;
- B dobiček podjetja in celotni kapital, ki so ga lastniki vložili v podjetje;
- C dobiček in kapital, ki so si ga lastniki podjetja izposodili;
- D vrednost proizvodnje in stroške proizvodnje;
- E vrednost proizvodnje in kapital, ki so ga lastniki vložili v podjetje

5. Slika prikazuje premik transformacijske krivulje (krivulje alternativnih možnosti proizvodnje) izbranega narodnega gospodarstva.

Vzrok za premik transformacijske krivulje je najverjetneje:

- A pocenitev hrane na svetovnem trgu, kar je omogočilo, da je gospodarstvo povečalo uvoz hrane,
- B odločitev gospodarstva, da bo proizvajalo več hrane in tako pokrilo osnovne potrebe prebivalcev,
- C odločitev gospodarstva, da bo proizvajalo drugačno kombinacijo hrane in obleke,
- D povečanje števila rojstev in tako povečanje potreb po hrani,
- E povečanje produktivnosti v proizvodnji hrane.

6. Izokvanta (krivulja enakega produkta) nam pove:

- A koliko proizvodov bo podjetje v vsakem primeru proizvedlo,
- B katere so kombinacije proizvodnih dejavnikov za proizvodnjo določene količine proizvodov,
- C katera je optimalna kombinacija dobrin, ki jih kupuje potrošnik,
- D pri katerem obsegu proizvodnje ustvarja podjetje največji dobiček,
- E pri kateri kombinaciji proizvodnih dejavnikov ustvarja podjetje največji dobiček.

7. Alokativna funkcija trga pomeni, da trg:

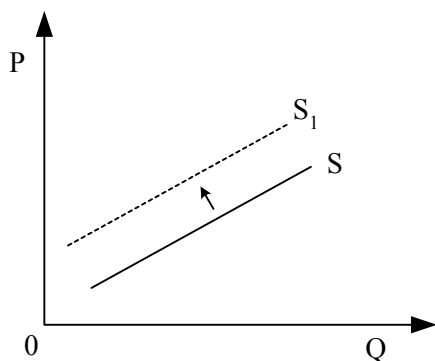
- A zaznava potrebe družbe in spodbuja prilagajanje proizvajalcev,
- B razporeja proizvodne dejavnike in izbira proizvodne postopke,
- C spodbuja ljudi, da žrtvujejo sprotno porabo,
- D z oblikovanjem cen deli družbeni dohodek,
- E izvaja nadzor nad konkurenco.

8. Na obseg povpraševanja po smučarskih čevljih najbolj vpliva:

- A znižanje cen smučarskih vozovnic,
- B zvišanje cen smuči,
- C zvišanje cen smučarskih čevljev,
- D znižanje cen smučarskih počitnic v tujini,
- E zvišanje dohodkov ljubiteljev smučanja.

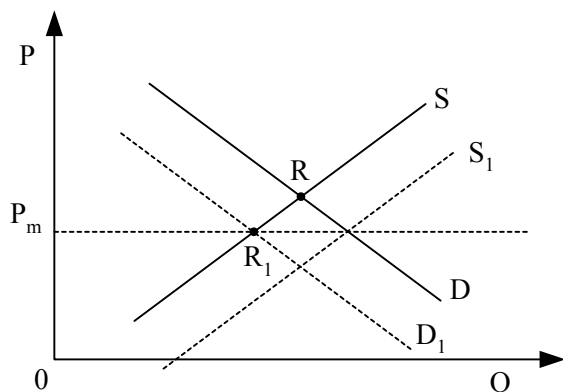
9. Če je koeficient cenovne elastičnosti povpraševanja po neki dobrini $(-)$ 0,25, to pomeni, da:

- A se potrošniki sploh ne odzovejo na spremembo cene te dobrine;
- B se potrošniki odzovejo na spremembo cene te dobrine, vendar v manjši meri od spremembe cene;
- C se obseg povpraševanja po tej dobrini spremeni v enaki meri kakor njena cena;
- D se potrošniki močno odzovejo in se povpraševanje po tej dobrini spremeni bolj od spremembe njene cene;
- E potrošniki povsem spremenijo obseg nakupov te dobrine ob kakršnikoli spremembi cene.

10. Slika prikazuje ponudbo lesenih otroških sani.**Premik ponudbe iz S v S₁ je posledica:**

- A zmanjšanja povpraševanja po lesenih otroških saneh zaradi pomanjkanja snega;
- B znižanja cen plastičnih sani, ki so dober nadomestek lesenih sani;
- C znižanja plač delavcev v proizvodnji lesenih otroških sani;
- D zvišanja cene lesa, ki ga potrebujejo proizvajalci pri izdelavi lesenih otroških sani;
- E izboljšanje tehnologije dela v proizvodnji lesenih otroških sani.

11. Slika prikazuje stanje na trgu pralnih praškov po tem, ko je država predpisala nižjo ceno od tiste, ki se je oblikovala na trgu pod vplivom ponudbe in povpraševanja.

Država bo dosegla, da se bo ravnovesje vzpostavilo v točki R_1 , če bo:

- A znižala davke, ki jih plačujejo prebivalci pri nakupu pralnega praška;
  - B znižala carine za uvoz pralnega praška;
  - C proizvajalcem pralnega praška ponudila ugodna posojila;
  - D pokrila del stroškov proizvajalcev pralnega praška;
  - E z uvedbo višjih davkov znižala kupno moč prebivalcev.
12. Strategija sporazumevanja je ena izmed običajnih strategij v oligopolu in pomeni, da:
- A eno podjetje poskuša spremeniti oligopol v monopol, kar pogosto vodi do uničenja nekaterih konkurentov;
  - B podjetja začnejo neposredno, očitno ali prikrito sodelovati in tako z dogovorom nadomestijo morebitne spopade, ki so ekonomsko škodljivi za vse;
  - C najmočnejše podjetje poskuša običajno prevzeti vodilno vlogo in vsiliti drugim podjetjem takšno razdelitev trga, ki mu ustreza;
  - D dve najmočnejši podjetji uničita podjetja z manjšimi tržnimi deleži in tako na trgu nastane duopol;
  - E dominantno podjetje narekuje preostalim podjetjem ravnanje na trgu.
13. Realne mezde v narodnem gospodarstvu Slovenije se gotovo povečajo, če:
- A vlada s protiinflacijskimi ukrepi učinkovito zmanjša inflacijo na polovico;
  - B se vlada dogovori s sindikati, da bodo nominalne mezde rasle počasneje od cen življenjskih potrebščin;
  - C se obrestna mera zviša na raven, ki je višja od profitne mere proizvodnih podjetij;
  - D se zaradi povečanja produktivnosti dela nominalne mezde zvišajo bolj kakor cene dobrin in storitev;
  - E zmanjšamo število brezposelnih v tem letu za 2 %.

14. Lastniki naravnih proizvodnih dejavnikov, na primer zemljišč, pridobivajo svoj dohodek v obliki:

- A realne mezde, to je količine pridelkov z njihovih zemljišč;
- B rente, pri katerih poznamo zemljiško, gradbeno, rudniško ali turistično rento;
- C ekstradobička, ki je rezultat tega, da zakupnik zemljišča z boljšimi postopki pridelave poveča hektarski donos na zemljišču;
- D dela dobička zakupnikov, ki presega njihov podjetniški dobiček;
- E obresti za kapital, s katerim zakupnik na zemljišču organizira pridelavo kmetijskih pridelkov.

15. Višina obrestne mere v tržnem gospodarstvu je:

- A enaka obsegu ekstradobičkov, ki jih prejmejo lastniki kapitala zaradi uvajanja inovacij, financiranih z bančnimi posojili;
- B v ravnotežju enaka profitni meri, ki jo dosežejo proizvodna podjetja;
- C v ravnotežju enaka profitni meri, ki jo dosegajo povprečno uspešni trgovci, saj je trgovina enako tvegana dejavnost kakor bančništvo;
- D enaka 0, kadar v gospodarstvu ni niti inflacije niti deflacije;
- E določena z razmerami na trgu posojilnega kapitala, s ponudbo in povpraševanjem po posojilnem kapitalu.

16. Ekonomska funkcija dobička je v tem, da:

- A spodbuja zaposlene k zvišanju produktivnosti dela;
- B ustvarja med zaposlenimi v podjetju ozračje tekmovanja, kdo bo naredil več ali dosegel boljšo kakovost izdelkov;
- C usmerja lastnike kapitala k izbiri tiste naložbe, ki obeta največji donos;
- D spodbuja gospodinjstva k povečanim nakupom, kar pospeši kroženje denarja in omogoči povečanje gospodarske dejavnosti;
- E prisili državo k različnim ukrepom, s katerimi izboljša življenjsko raven prebivalstva.

17. Večji zaslužek lastnika trgovine v poslovnem središču mesta izvira iz:

- A tega, da so te trgovine običajno v lepših zgradbah in bolje opremljene od trgovin v nakupnih središčih v primestnih naseljih;
- B nižje cene zemljišč, ki jo je lastnik trgovine moral plačati, preden je lahko zgradil trgovino;
- C nižjih mezd zaposlenih, saj je zaradi bolj prijetnega dela v središču mesta večina delavcev v trgovini pripravljena delati za nižje plačilo;
- D privlačne lokacije sredi drugih trgovin, bank in raznih upravnih ustanov, kamor vsak dan pride veliko ljudi, ki gredo hkrati tudi po nakupih;
- E tega, da so trgovine v poslovnem središču zaradi dragih lokacij manjše kakor v nakupnih središčih v primestnih naseljih.

- 18. Zaposleni z višjo izobrazbo, ki delajo pri bolj odgovornih delih, zaslužijo v povprečju višje plače od manj izobraženih delavcev predvsem zato, ker:**
- A potrebujejo večje plače za nakup boljših oblek, saj morajo biti na delovnem mestu vselej primerno oblečeni;
  - B opravljajo bolj zahtevna in odgovorna dela; če plače ne bi bile višje, zaposleni ne bi želeli opravljati teh del;
  - C so se bolje organizirali v svojih sindikalnih združenjih in bolje poznajo zakonodajo, zato se uspešneje pogajajo z lastniki podjetij;
  - D so večkrat v neposrednem stiku z lastniki podjetij, zato izkoristijo te priložnosti, da pritiskajo na lastnike, naj jim zvišajo plače;
  - E pogosto zapustijo podjetje in odprejo lastno manjše podjetje, če niso zadovoljni s plačo, ki jo zaslužijo v sedanji službi.
- 19. Naturalno gospodarstvo je gospodarstvo:**
- A v katerem ima kmetijstvo pomemben delež v bruto domačem proizvodu;
  - B v katerem država podpira ekološko naravnano kmetijsko proizvodnjo;
  - C ki usmerja velik del proizvodnih dejavnikov v razvoj biotehnologije;
  - D ki ni vključeno v globalno gospodarstvo;
  - E ki ustvarja le majhen presežek, skupnost je samozadostna in proizvaja vse, kar potrebuje.
- 20. Kadar kupujemo vrednostne papirje, se naše tveganje, da ob slabem poslovanju podjetja ne bomo dobili pričakovanega dohodka ali lahko celo izgubimo del vloženega kapitala, povečuje po naslednjem zaporedju od najmanj proti najbolj tvegani obliki vrednostnega papirja:**
- A prednostna delnica - navadna delnica – obveznica,
  - B navadna delnica - prednostna delnica – obveznica,
  - C obveznica - prednostna delnica - navadna delnica,
  - D obveznica - navadna delnica - prednostna delnica,
  - E navadna delnica - obveznica - prednostna delnica.
- 21. Investicijske družbe (v Sloveniji se v takšno obliko spreminjajo pooblaščne investicijske družbe ali PID, ki so nastale ob lastninjenju slovenskih podjetij) so:**
- A družbe, ki se ukvarjajo predvsem z investiranjem v uspešne banke in tako hitro širijo svoj osnovni kapital;
  - B družbe, v katere vlagajo posamezniki svoje majhne prihranke, družbe pa jih po svoji strokovni oceni vlagajo v delnice trdnih podjetij;
  - C družbe, ki se ukvarjajo z zbiranjem prihrankov posameznikov in jih nato posojajo podjetjem za naložbe;
  - D institucionalna oblika združenja kapitala več delničarjev, ki kupujejo banke in hranilnice ter tako ustvarjajo finančni kapital;
  - E institucionalna oblika združenja kapitala več delničarjev, ki omogočajo posameznemu vlagatelju razpršitev tveganja in prevzem nadzora nad več podjetji.

22. Podaljšanje obrata kapitala, ki je bilo v začetku 20. stoletja pomemben vzrok za manjšo mobilnost kapitala in tako za monopolizacijo gospodarstva, pomeni:

- A učinkovita proizvodnja zahteva velike proizvodne zmogljivosti, ki pa seveda omogočajo velike dobičke in zato lahko lastnik hitro zbere dovolj kapitala za začetek proizvodnje v drugi panogi;
- B vstop velikega podjetja v panogo z nadpovprečno profitno mero spremeni tržne okoliščine in potrebno je daljše časovno obdobje, da lastnik lahko ugotovi pravilnost svoje odločitve;
- C delniške družbe kot organizacijska oblika podjetja podaljšajo čas, potreben za ustanovitev, in tako pričetek delovanja podjetja;
- D kapital, ki ga je podjetnik naložil v neko proizvodnjo, potrebuje zelo veliko časa, preden se kapitalistu s prodajo povrne v denarni obliki in ga lahko naloži v drugo panogo;
- E razvita finančna infrastruktura (banke, borze, finančni kapital) in profesionalizacija vodenja podjetij je omogočila dolgoročneje načrtovanje poslovanja podjetij.

23. Reformistična – keynesianska zasnova vloge države v gospodarstvu se je uveljavila:

- A na začetku razvoja tržnega gospodarstva, to je v času razvoja evropske absolutistične države;
- B po prvi svetovni vojni;
- C po svetovni gospodarski krizi 1929–32;
- D po drugi svetovni vojni;
- E v 70. letih.

24. Transnacionalna korporacija je podjetje, ki:

- A se je s kapitalom iz več držav razvilo v veliko korporacijo;
- B ima svoje proizvodne obrate v vsaj eni tuji državi;
- C uspešno prodaja svoje izdelke v vsaj eni tuji državi;
- D zaposluje industrijske oblikovalce iz več držav, kar mu omogoča, da uspešno razvija nove izdelke za različne trge;
- E zaposluje poceni delovno silo in zato ustvarja velik dobiček.

25. V razvitih tržnih gospodarstvih zahodne Evrope poteka denacionalizacija ali privatizacija državne lastnine predvsem zato, ker:

- A se je v teh državah spremenil gospodarski in politični sistem tako, da je treba zmanjšati število podjetij v državni lasti;
- B želijo te države s privatizacijo državne lastnine popolnoma odpraviti državno lastnino;
- C so se državna podjetja izkazala za neučinkovita;
- D je internacionalizacija gospodarstva možna le s podjetji v zasebni lasti;
- E ker so te države v gospodarski krizi in država s tem procesom zavaruje podjetja pred propadom.

26. Demografska zakonitost v sodobnih družbah je, da:

- A nataliteta in mortaliteta s časom in z rastjo BDP naraščata enakomerno po enaki stopnji;
- B stopnji natalitete in mortalitete s časom in z rastjo BDP upadata, vendar ne enakomerno;
- C stopnja natalitete z razvojem narašča, stopnja mortalitete pa upada;
- D stopnja natalitete z razvojem upada, stopnja mortalitete pa narašča;
- E stopnji natalitete in mortalitete z razvojem nezadržno upadata, predvsem v nerazvitih predelih sveta.

27. V državi Lipaniji živi 11 milijonov ljudi, od tega jih je 9 milijonov starejših od 15 let, aktivnih je 6 milijonov, in sicer je 300.000 brezposelnih, zaposlenih (delovno aktivnih) pa je 5.700.000 prebivalcev. Stopnja brezposelnosti v državi Lipaniji znaša:

- A 2,7 %;
- B 3,3 %;
- C 5,0 %;
- D 5,3 %;
- E 5,6 %.

28. V Borovnici je zgorela osnovna šola. Gradnjo nove šole bodo najverjetneje financirali s sredstvi:

- A zgolj državnega proračuna;
- B državnega in občinskega proračuna in z različnimi donacijami;
- C zavoda za pokojninsko in zdravstveno zavarovanje;
- D prispevkov staršev otrok, ki hodijo v to šolo;
- E v obliki donacij podjetij in s prispevki krajanov Borovnice.

29. Koefficient pogojev menjave (terms of trade), ki znaša 1,05, pove, da:

- A je izvoz večji od uvoza;
- B je uvoz večji od izvoza;
- C so se izvozne cene zvišale za manj kakor uvozne cene;
- D so se izvozne cene zvišale za več kakor uvozne cene;
- E da je država malo trgovala s tujino.

30. V člankih, ki obravnavajo gospodarske teme, lahko pogosto zasledimo polemike o devalvaciji slovenskega tolarja. Devalvacija je:

- A povečanje vrednosti domače valute v razmerah čistega drsečega tečaja;
- B zmanjšanje vrednosti domače valute v razmerah fiksnega tečaja;
- C povečanje vrednosti domače valute v razmerah fiksnega tečaja;
- D zmanjšanje vrednosti domače valute v razmerah fleksibilnega tečaja;
- E povečanje vrednosti domače valute v razmerah fleksibilnega tečaja.

PRAZNA STRAN

PRAZNA STRAN